

KAMIL SEYİDOV

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət**İdarəçilik Akademiyasının dissertantı**e-mail: kamilseyidov@yandex.ru***DEMOKRATİK SIYASI REJİMİN SOSIAL-SIYASI DƏYƏRLƏRİ**

Məqalədə demokratik siyasi rejimin mahiyyəti təhlil olunur, onu səciyyələndirən başlıca cəhətlər açılır, bu rejimi qeyri-demokratik rejimlərdən fərqləndirən xüsusiyyətlər nəzərdən keçirilir. Eləcə də rejim, siyasi demokratiya anlayışlarına aid əhəmiyyətli konsepsiyalara münasibət bildirilir.

Açar sözlər: demokratiya, siyasi rejim, siyasi sistem, hakimiyyət, siyasi, vətəndaş cəmiyyəti.

Ключевые слова: демократия, политический систем, политический режим, власть, политический, гражданское общество.

Key words: demokrazy, political, regime, political, system, power, political, civil society.

Demokratik siyasi rejimdə xalq öz iradəsinin reallaşması mümkünlüyünü bilavasitə nümayəndələri vasitəsilə təmin edir, hakimiyyət isə öz siyasəti ilə bağlı vətəndaşlar qarşısında məsuliyyət daşıyır. Hələ eramızdan əvvəl, V əsrdə Afina dövlət xadimi Perikl demişdir: «Bu quruluş ona görə demokratik adlanır ki, o, vətəndaşların azlığına yox, məhz çoxluğuna əsaslanır. Bizim qanunlar xüsusi mənafeyə münasibətdə hamı üçün hüquq bərabərliyinə təminat verir».

Müasir demokratik rejim təşkilatı, təsisatlı-hüquqi və sosial prinsiplərin reallaşdırılmasını müəyyənləşdirmişdir: hakimiyyətin bölünməsi; insan hüquqlarının reallaşması, qorunması və müdafiəsinə təminat; siyasi pluralizm; çoxluğun azlığın mənafeyini nəzərə alan qərar qəbul etməsi; leqal fəaliyyət göstərən müxalifət; ümumi və bərabər seçki əsasında hakimiyyətin nümayəndəli orqanlarının formalaşması; yerli özünüidarə; dövlət hakimiyyətinin ümumiliyi və aşkarlığı; müxtəlif sosial qrupların siyasi təsisatlarda təmsil olunmasına təminat; hakimiyyətin nümayəndəli orqanlarının hökumətin fəaliyyətinə nəzarəti.

Demokratiya xalqın suverenliyini və insan hüquqlarının gözlənilməsini konstitusiya ilə və təsisatlı təmin edən siyasi rejimdir. «Demokratik siyasi rejim üçün qanunla qadağan olunmayan hər şeyi həll edə bilmək prinsipi səciyyəvidir» (1, s.531).

Demokratik siyasi rejimlə bağlı yalnız demokratiyanın mahiyyəti haqqında mülahizə yürütməklə kifayətlənmək məqsədəuyğun deyildir, həmçinin bu rejimin digər məqamları, xüsusilə onun sosial-siyasi dəyərləri və plüralist mahiyyəti barədə ciddi elmi təhlilə zərurət duyulur. Heç də təsadüfi deyil ki, dünya siyasi fikrində demokratik rejimin sərvət yönümü (dəyərləri) və rəasional-utilitar mövqedən əsaslandırılmasına xüsusi diqqət yetirilir. Sərvət yönümü-dəyərlər konsepsiyası demokratiyanı onun iqtisadi və sosial təsirindən asılı olmayaraq xüsusi dəyərlər sistemi, ən mühüm ümumbəşəri dəyərlərin (azadlığın, bərabərliyin, sosial ədalətin və s.) dövlət quruluşunda real təcəssümü kimi nəzərdən keçirir. Belə mövqeyə görə, demokratiyanın ən pərəstiş edilən dəyərlərindən biri azadlıq hesab olunur. İddia edilir ki, şəxsiyyətin fərdi dünyagörüşünün və mənlilik şüurunun inkişafı ilə bağlı insanların dövlət işlərində iştirak etmək meyli güclənmiş və siyasi azadlıq ictimai dəyərlərdən birinə çevrilmişdir. Lakin qeyd etmək vacibdir ki, siyasətin müasir insanın həyatına böyük təsir

göstərməsinə baxmayaraq, onun formalaşmasında azad iştirak, hakimiyyətə bərabər hüquqlu təsir göstərmək vətəndaşların əksəriyyəti tərəfindən ən mühüm dəyər hesab edilmir. Bu hər şeydən əvvəl, onunla izah olunur ki, vətəndaşların əhəmiyyətli həyati mənafeləri adətən qeyri siyasi sferalarda üzə çıxır və onların reallaşması bilavasitə demokratiya ilə əlaqədar deyildir. Siyasi azadlıq hətta onların həyata keçirilməsinə mane ola bilər. Belə hallarda vətəndaşlar bir qayda olaraq digər həyati əhəmiyyət kəsb edən məqsədlərə, məsələn, iqtisadi effektivliyə, təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə, qaydaların gözlənilməsinə və digər bu kimi məsələlərə üstünlük verirlər. V.P.Puqaçyovun və A.V.Solovyovun qeyd etdikləri kimi, belə halda demokratiya, əksəriyyətin qərarı tamamilə fərdi, bəzən isə hər cür azadlığın məhdudlaşdırılması aləti kimi çıxış edə bilər (2, s.218). Ali hakimiyyətin demokratik yolla Veymar Respublikasında Adolf Hitlerə verilməsi buna misal ola bilər.

Siyasi azadlığın kütləvi şüurda nisbətən yüksək olmayan dəyər statusu, eləcə də onun bilavasitə «müsbət» və «mənfi» cəhətlərin, şəxsi mənfəət və xərcin əlverişli olmayan nisbəti ilə şərtlənir. Əlbəttə, birbaşa şəxsi mənfəət siyasi hüququn fəal reallaşmasından adətən aşağı səviyyədə olur. Buna görə məhdud egoist mənafe nöqtəyi-nəzərdən fərdin siyasi azadlıqdan istifadə etməsi, ümumiyyətlə onun üçün faydalı deyildir. Lakin ictimai fəaliyyət insanın özünü reallaşdırmasına imkan yaradır, insanların əksəriyyəti siyasətə özünü təsdiqin digər sferalarında üstünlük verirlər.

Demokratiyanın digər sərvət yönümünün əsaslandırılması da müasir fikirdə geniş yayılmışdır, başqa sözlə, onun bərabərlik və sosial ədalətlə eyniləşdirilməsi də xüsusi vurğulanır. Hazırda vətəndaşların əksəriyyətinin pərəstiş etdiyi dəyər ondan ibarətdir ki, bərabərlik hər bir vətəndaş üçün həyati şans kimi çıxış edir. Elmi ədəbiyyatda belə bir fikir də vurğulanır ki, demokratiyanın azadlıqla zəif əlaqəsini nəzərə alaraq onun başlıca bəşəri dəyərlərdən biri olan sosial ədalətlə eyniləşdirilməsinə heç bir əsas yoxdur, çünki demokratiya öz-özlüyündə hamı tərəfindən qəbul edilən dəyər hesab olunmur.

Demokratik siyasi rejimin digər aspektdən – rəsonal-utilitar nöqtəyi-nəzərdən əsaslandırılmasına da cəhd edilir. Belə cəhd demokratik rejimin əvvəldə qeyd etdiyimiz sərvət yönümü (dəyərlər) baxımdan əsaslandırılmasından onunla fərqlənir ki, o, vətəndaşlar üçün daha rəsonal, faydalı və siyasi təşkil forması hesab edilir. Bununla bağlı belə bir fikir təsdiqlənir ki, demokratik idarəetmə bütün ictimai qruplara öz mənafeələrini və maraqlarını harmonik şəkildə əlaqələndirməyə və təmin etməyə imkan yaradır. O, cəmiyyətin yeni dəyişikliklərə səy göstərməsi qabiliyyətini, zamanın və müxtəlif sosial qüvvələrin tələbini artırır, optimal qərarların axtarışı və tapılması imkanlarını yüksəldir.

Demokratiya sosial alternativlərin üzə çıxarılması və seçimi mexanizmini səciyyələndirir. Konkret rəqabətli bazar strukturları ilə birlikdə cəmiyyət üçün xalqın üstünlük verdiyi hər cür ideya və müxtəlif variantları üzə çıxarır. Bu mənada demokratik bazar dövlətini açıq cəmiyyət adlandırmaq olar. Lakin bütövlükdə demokratiyanı düzgün təsəvvür etmək vacibdir və təbii ki, onunla bağlı demokratik siyasi rejimi də. Bu baxımdan alman alimi Ralf Darendorfun demokratiya ilə bağlı dəqiq fikrini qeyd etmək yerinə düşər; «Demokratiya» xalqın idarəetməsi deyildir. Dünyada ümumiyyətlə, belə şey yoxdur. Demokratiya xalqın seçdiyi hökumətdir. Bundan əlavə demokratiya xüsusi kursuna malik hökumətdir. Əlbəttə, demokratiya ilk öncə, xalq hakimiyyəti zəminində qərarlaşan dövlət quruluşu formasıdır. Eləcə də demokratiya cəmiyyət üzvlərinin iyerarxiyalı şəxsiyyətlərarası münasibətlərini nizama salan norma və prinsiplərin məcmuu kimi səciyyələnir. Hər halda dünyada əhalinin demokratik idarəçilik formasına ciddi cəhd etməsi təsadüfi deyildir. Demokratiyanın müəyyən sosial zəmininin mövcudluğu demokratik siyasi rejimin qeyri-demokratik rejimlərdən bir sıra

üstünlüklərini, sosial-siyasi dəyərlərini təsdiqləyir. Bütün qeyri-demokratik siyasi sistemlərin ümumi qüsuru ondan ibarətdir ki, xalq onlara nəzarət etmək imkanından məhrumdur və deməli, qeyri-demokratik rejimlərin vətəndaşlarla qarşılıqlı münasibətlərinin xarakteri hər şeydən əvvəl, hökumətin iradəsindən asılıdır. Buna görə hakimiyyəti cilovlamaq, vətəndaşların dövlət özbaşınalığından müdafiəsinə təminat ümidi yalnız demokratik idarəçilik forması sayəsində mümkündür. Bu, yalnız ayrıca vətəndaşlara deyil, eləcə də siyasi rejimin özü üçün vacibdir. İnsan hüquqları və azadlıqlarının, siyasi azadlığın bərqərar olması ancaq cəmiyyət üzvləri üçün yox, eləcə də siyasi sistemin özü üçün zəruridir. Cəmiyyət və insan bir-birindən təcrid olunmuş halda mövcud deyil, məhz, bir-birini qarşılıqlı surətdə şərtləndirən, qarşılıqlı əlaqədə olan fenomenlərdir.

Harizmalı, ənənəvi və ideoloji legitimləşmənin zəiflədiyi şəraitdə, hakimiyyət effektiv olması üçün xalqın demokratik proseduralar vasitəsilə onu tanımasına xüsusi ehtiyac duyur. Rəsmi hakimiyyətin qanuniliyinin cəmiyyət tərəfindən etiraf olunması siyasi hakimiyyətin fundamental xarakteristikasıdır. Təsadüfi deyil ki, siyasi elmdə belə xarakteristika «legitimlik» anlayışında ehtiva olunur.

Müasir ictimai-iqtisadi tərəqqi demokratiyanın inkişafını xeyli dərəcədə stimullaşdırır, şəxsiyyətin demokratik mentalitetini və sərvət yönümünü əhəmiyyətli dərəcədə qidalandırır. Demokratiya ləyaqətli, müstəqil təfəkkürə malik şəxsiyyətin formalaşdırılmasını, vətəndaşların fundamental hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə həyata keçirilməsini tələb və təmin edir.

O, fərdi və ictimai inkişafa, humanist dəyərlərin reallaşmasına, insanların bərabər hüquqlu olmasına, ədalətə, sosial yaradıcılığa əlverişli, real şərait yaradır. Demokratik sosial-siyasi dəyərlər cəmiyyətin öz təbiətini, məzmununu humanistləşdirir, sosial həyatı insaniləşdirir.

Cəmiyyətin demokratikləşməsi uzun prosesdir. Bunun üçün rəqabətli bazar iqtisadiyyatına və vətəndaş cəmiyyətinin müstəqilliyinə əsaslanmaq başlıca şərtidir. Zəif demokratik siyasi rejimdə demokratik təsisatların davamlı, mükəmməl səviyyədə olması da çətin məsələdir. Bununla bağlı Q.O'Donnellin müəyyənləşdirdiyi deleqativ demokratiya tipini açıqlamaq vacibdir. Həmin politoloqun fikrincə, bu demokratiyanın daha da təkamülü bir neçə yolla mümkündür. Onlardan biri dərhal avtoritarizmə və totalitarizmə qayıtmaqdır. Digər yol isə rəqabəti iqtisadiyyata və hüquqi səlahiyyəti olan vətəndaş cəmiyyətinə əsaslanan plüralist tipli demokratiyaya cəhd etməkdir. Bir sözlə, bu gün dünya siyasi prosesləri istiqamətinə uyğun gələn siyasi təkamül yolu məhz demokratikləşmədir, bu yönümdə siyasi rejimin təşəkkülü və formalaşmasıdır. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, müasir demokratiyanın başlanğıcı Russonun adı ilə bağlıdır, hakimiyyətin bölünməsi ideyasının əsl demokratik mahiyyətinə aid fikir isə Ş.Monteskeyə məxsusdur, eləcə də ABŞ-in müstəqilliyi bəyannaməsinin müəllifi T.Ceffersonla bağlıdır.

Demokratik siyasi rejimdə hakimiyyət sistemi özündə iki əhəmiyyətli komponenti təcəssüm etdirir: 1. Siyasi hökmranlığın və rəhbərliyin demokratik forma və metodlarını. 2. Qəbul edilən qərarlara təsir göstərmək yolu ilə vətəndaşların siyasətdə real iştirakı imkanlarını. Bu mənada demokratik siyasi rejimin mövcudluğu və fəaliyyəti üçün siyasi praktikada ən demokratik prinsiplərin həyata keçirilməsi böyük əhəmiyyətə malikdir.

Amerika politoloqu R.Dal iddia edir ki, demokratik siyasi rejimin formalaşmasının və fəaliyyətinin başlıca prinsipi hakimiyyətin qəsb edilməsi yolu ilə onun bir əldə mərkəzləşməsinə yol verməməkdən ibarətdir. Heç də təsadüfi deyil ki, XX əsrin 60-70-ci illərində həmin politoloqun poliarixiya konsepsiyası böyük şöhrət qazandı. Robert Dal «xalq

hakimiyyəti» ideyasının tamamilə utopik mənə kəsb etdiyini bildirərək onun əvəzinə «poliarxiya» terminindən istifadə olunmasına təklif etdi. O, bu terminin əksəriyyətin (çoxlğun) hakimiyyəti mənasında işlədilməsini məqsədəuyğun saydı. Dal öz fikrini belə əsaslandırdı ki, nə qədər ki, demokratiyanın məqsədlərinə və dəyərlərinə nail olmaq çətinidir, belə halda praktiki demokratik proseduralarda – seçkilərdə siyasi hüquqların əldə olunmasını təmin etmək, vətəndaşların dövlətdən asılı olmayan muxtar təşkilatlarını yaratmaq və sairə vacibdir.

Demokratik rejim anlayışından çıxış edərək yalnız bu rejimin demokratik proseduralarının açıqlanması ilə kifayətlənmək olmaz, həmçinin cəmiyyətin siyasi sistemində aid ən vacib biliklərə yiyələnmək məqsədəuyğundur. Bu zərurət ondan irəli gəlir ki, siyasi rejim bütövlükdə cəmiyyətin siyasi həyatının tərkib hissəsi olan siyasi sistemi müxtəlif dərəcədə səciyyələndirir. Əgər siyasi rejim idarəetmə üsulları və metodlarının məcmuudursa, siyasi sistem siyasi təsisatların, siyasi münasibətlərin, siyasi proseslərin, cəmiyyətin siyasi təşkili prinsiplərinin bütövlük kəsb edən, nizamlanmış toplusudur. Siyasi sistem özündə siyasi hakimiyyətin təşkilini, cəmiyyət və dövlət arasındakı münasibətləri birləşdirir, siyasi fəaliyyətin vəziyyətini, siyasətdə iştirakçılığın xarakterini və təsisatlı mahiyyət daşımayan münasibətləri təcəssüm etdirir.

Xalqın hakimiyyətin mənbəyi kimi çıxış etməsi onunla mənalanır ki, xalq öz rəyinə əsaslanaraq hakimiyyət strukturlarında təmsil olunmaq üçün nümayəndələrini seçir, onlara bu və ya digər məsələni həll etmək hüququ verir. Demokratik siyasi rejim şəraitində qanun nəinki vətəndaşları hakimiyyətin özbaşınalığından, eləcə də hakimiyyəti vətəndaşlardan müdafiə edir.

Legitimlik siyasi elmə dair ədəbiyyatda hakimiyyətin vətəndaşlar tərəfindən müdafiəsi və etirafı kimi başa düşülür. Belə halda legitimlik idarə edənlərin idarə olunanların əksəriyyəti tərəfindən təsdiqlənməsi, qəbul olunmasıdır, legitimliyin əldə edilməsi isə insanlar üzərində həyata keçirilən hakimiyyətin onlar tərəfindən müdafiə olunmasıdır. Bu cəhəti «legitimlik» anlayışının terminoloji mənası da aydın şəkildə təsdiqləyir. Legitimlik termini latın dilində legitimus sözündən götürülüb və qanuni, hüquqi əsası olan mənasını təcəssüm etdirir. «Hakimiyyətin legitimliyi» terminini elmə ilk dəfə hakimiyyət münasibətləri nəzəriyyəsinin banisi hesab olunan alman politoloqu və sosioloqu Maks Veber bəxş etmişdir.

Demokratik siyasi rejim üçün eləcə də hakimiyyətin bölünməsi səciyyəvidir. Hakimiyyətin bölünməsi problemi onun həyata keçirilməsinin ən əhəmiyyətli nəzəri və praktiki məsələsidir. Hakimiyyətin bölünməsi dövlətdə hakimiyyətin təşkili prinsipidir. Bu prinsip qanunverici, icraedici və məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyini əks etdirir. Həmin prinsipə görə hakimiyyətin bu üç qolu müxtəlif insanlar və dövlət orqanları tərəfindən həyata keçirilir. Hakimiyyətin hər bir qolu özlərinə aid olan məsələləri qarşılıqlı nəzarətdə həll edir və özünəməxsus əks mövqedə dayanmaq sistemini yaradırlar. Demokratik siyasi rejimlərin təcrübəsi təsdiqləyir ki, icraedici, qanunverici və məhkəmə hakimiyyətini birləşdirməyə ehtiyac duyulmur. Onların fəaliyyətini bir sıra amillər baxımından məhdudlaşdırmaq vacibdir: 1. Hər bir dövlət orqanının funksiyalarını, səriştəliliyini və məsuliyyətini dəqiq müəyyənləşdirmək, qarşılıqlı nəzarəti həyata keçirmək, bütün dövlət strukturlarının fəaliyyətinin birliyinə nail olmağa kömək edən bir-birini şərtləndirmə sisteminin yaradılması zərurəti. 2. Hakimiyyətdən sui-istifadə hallarının, diktatura yaratmaq cəhdlərinin qarşısının alınması zərurəti. 3. Şəxsiyyətin dəyərlərini qorumaqla əlaqədar hakimiyyətlə azadlığı, qanun və hüququ, dövləti və cəmiyyəti ahəngdar surətdə birləşdirmək zərurəti (4, s.214).

Demokratik rejim həm də xalqın siyasi qərarların işlənilib hazırlanmasına təsir etmək

hüququ ilə dəyərlənir. Belə hüquq ilk öncə, kütləvi informasiya vasitələrində təkliflər və ya tənqid formasında, nümayişlərdə və ya lobbiçilik fəaliyyətində, seçkiqabağı kompaniyada iştirak etməklə üzə çıxır. Qəbul olunmuş qərarların işlənilib hazırlanmasında xalqın siyasi iştirakçılığına konstitusiyaya ilə təminat verilir.

Siyasi qərarın qəbulu sosial proseslərin idarə edilməsində siyasi hakimiyyətin texnoloji cəhətdən dəyişdirilməsidir. Qərarların qəbulunun reallaşması effektivliyi xalqın ona təsiri hüququ və imkanlarından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Çünki bu effektivlik idarəetmə rejiminin müdafiəsi dərəcəsinə və nüfuzuna birbaşa təsir göstərir. Siyasi sistemin fəaliyyəti, onun təsisatları və cəmiyyətdə hakimiyyətin həyata keçirilməsi xeyli dərəcədə qərarların qəbulu üsulundan və onların həyata keçirilməsi effektivliyindən asılıdır. İnsan fəaliyyətinin növü olmaq etibarilə, siyasi qərarın qəbulu elmi ədəbiyyatda üç başlıca aspektdə təhlil edilir: siyasi fəaliyyətin ən mühüm tərəfi nöqtəyi-nəzərdən, cəmiyyətin idarə olunmasının mərkəzi elementi kimi və bütövlükdə siyasi prosesin əhəmiyyətli tərkib hissəsi baxımından. Ən ümumi formada siyasi qərar subyektin müəyyən nəticələrin əldə olunmasına istiqamətlənən fəaliyyət siyasəti sistemini seçməsidir (5, s.122).

Demokratik siyasi rejimin ən dəyərli xüsusiyyətlərindən digəri isə insan hüquq və azadlıqlarının yüksək dərəcəsi ilə diqqəti cəlb edir. Hər hansı rejimi səciyyələndirən başlıca meyarlardan biri məhz ondan ibarətdir ki, mövcud ölkədə (cəmiyyətdə) şəxsiyyətin vəziyyəti necədir, insan və vətəndaş hüquqları nə dərəcədə həyata keçirilir və müdafiə edilir. Başqa sözlə vətəndaş hüquqları təsisatlarının insan hüquqlarına, fərdi azadlığa faktiki təminat verilməsini reallaşdırmaq imkanı hansı səviyyədədir. Həmçinin vətəndaşların dövlətin idarə olunmasında fəal iştirakı, mülkiyyət, sahibkarlıq fəaliyyəti hüquqları, işçi qüvvəsinin azad fəaliyyəti və s. nəzərdə tutulur. Demokratik siyasi rejimdə dövlət və vətəndaşların qarşılıqlı münasibətlərinin normaları, qaydaları və prinsiplərinə yüksək səviyyədə riayət edilir, vətəndaş dövlət münasibətləri sivil, demokratik xarakter daşıyır. Vətəndaşlarla dövlət arasında sivil dialoq kontekstində dəyərli sosial-siyasi məna kəsb edən konsensus qərarlaşır, bu isə formalaşmaqda olan yeni qlobal demokratikləşmənin tərkib hissəsi kimi çıxış edir.

Demokratik siyasi rejimlərdə hüquqi normalar, insan hüquqları və azadlıqları bu və ya digər sənədlərdə konkret təcəssümünü tapmışdır və eləcə də siyasi praktikada reallaşır. Məşhur Polşa politoloqu E.Vyatr çox ədalətli qeyd etmişdir ki, siyasi rejim dedikdə mən konstitusiyalı (qanuni) qaydalar sistemini və bu sistemin praktikada konkret təcəssümünü başa düşürəm.

Demokratik rejimlərin əhəmiyyətli dəyərlərindən digəri müstəqil fəaliyyət göstərən kütləvi informasiya vasitələridir. KİV müasir cəmiyyətin ən mühüm təsisatlarından biridir. O, cəmiyyətin bütün sferalarına və təsisatlarına, eləcə də siyasətə, təhsilə, dinə, ictimai rəyə və s. mühüm təsir göstərir. Müstəqil KİV nəinki demokratik təsisatdır, həmçinin cəmiyyətdə siyasi plüralizmin vəziyyətini dəqiq, tam və obyektiv əks etdirir. Demokratik cəmiyyətdə KİV-in nəzəri funksiyası sözün əsl mənasında həm ictimai rəyə və eləcə də qanunlara əsaslanır. İctimai rəy müxtəlif hakimiyyət strukturlarında, bütövlükdə isə cəmiyyətdə siyasətin səmərəli istiqamətini şərtləndirən amillərdən biri kimi çıxış edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Məcid Əfəndiyev. Siyasi elm. Bakı, 2010.
2. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию. М., 2010.
3. Матвеев Р.Ф. Общая теория политических систем. М., 1997.
4. Мокшин В.К. Трансформация политических режимов восточноевропейских стран во второй половине XX века. М., 1997.
5. Эндрейн Ч.Р. Сравнительный анализ политических систем. М., 2000.

K.P. SEYIDOV

*e-mail: kamilseyidov@yandex.ru*СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЦЕННОСТИ
ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ПОЛИТИЧЕСКОГО РЕЖИМА

В статье анализируется сущность демократического политического режима, выявляются его основные характерные черты и особенности отмечающие от недемократических. Также рассматриваются наиболее значимые концепции по проблемам режима и политической демократии.

K.R. SEYIDOV

*e-mail: kamilseyidov@yandex.ru*SOCIAL AND POLITICAL VALUES OF
DEMOCRATIC POLITICAL REGIME

In the presented article the essence of democratic political regime is analyzed, the main aspects characterizing it are explained and the main features differing in from other non-democratic regimes are looked through as well. At the same time the important conceptions like regime and democracy have also got their reflections in the given article.

Rəyçilər: s.e.ü.f.d. T.Məmmədov. t.e.d. R.C.Süleymanov

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının «Politologiya və siyasi idarəetmə» kafedrasının 17 aprel 2012-ci il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №11)